

Die Statuten der Chewra kadischa Neu-Raußnitz.

Von Dr. Heinrich Flesch in Dolni Kounice.

Nicht nur Synagogensitz-Protokoll und das Grundbuch der Gemeinde Neu-Rausnitz wurden im Jahre 1701/2 angelegt, auch die ältesten Statuten der Ch. k. stammen aus dem Jahre 1701. Die Gemeinde N. R. hatte wohl Synagogensitz-Protokoll¹, Grundbuch² und Ch. k. Statut älteren Datums, es bestanden aber Differenzen zwischen der Gemeinde und der Gutsherrschaft, welche im Jahre 1701 mit dem³ judenfreundlichen Gutsherrn Dominicus Andreas Graf von Kaunitz ausgeglichen wurden. Das Grundbuch hat darüber folgende Urkunde:

„Ich Dominicus Andreas des Heiligen Römischen Reichs Graff von Kaunitz, Erbherr auff Austerlitz, Ungrißch Brod, Kržižianow, Mährisch Pruss, Gross Orzechow und Banov, Ritter des Goldenen Flusses, der Rom: Kayl: Maytt. würklicher geheimber Rath, Cammerer, und Reichs Vice Cantzler

Uhrkunde hiemit = Nach deme durch die von mir verordnete Comission bey der Durchsuch — undt Examining der Verdächtueß Bücher der Jueden Gemein zue Raussnitz verschiedene Anfälle die Ich als Grundt-Obrigkeit nach denen entloffenen, oder ab

¹ In der Einleitung zum Synagogensitz-Protokoll heißt es: הפנקס פתוח. והיה כוחבת להיות השורה הזאת למשמרת לדורי דורות. בריה אבות לבנים נזכרת, להיות לזכרון ואינה נעדרת. למען ידעו דור האחרון בנינו אשר יקומו מאחרינו על כזה נתיחד פנקס הזה ועל כזה ארני הוטבעו שטבעו חכמים מחוכמים לכן מודעת רבא עם היות שם מאן ומקדם מימים קדמונים מעת היותה לסיר ואם בישראל שם היה גם כן פנקס שבו נכתבו כל המקומות בעזרת אנשים וזוהר נשים דקדלתינו יציו אך בהמשך הזמן כאשר עברנו בין הדורות תיחא קא חיינא כזה מחמת כמה ערובי דברים ולא סדרים וכהיום הזה בשנת חמשת אלפים וארבע מאות וששים ושנים (1702) לבריאת עולם הזה ד' עלינו חסדו ונתן אותנו לחן וחסד לפני ארזינו השדרה יריה השר הנדול המהולל והמיוחס מאוד ראמניקוס קויניץ יריה שפפור ומחל כל הערעורים שהיו מצדו ומחמתו מעולם עד היום הזה וכו' וכו' עיב קמנו ונחתודד וישרנו המסילה, ובררנו כל הדברים הנכתבים בפנקס ישן וכו'". Die bis auf den heutigen Tag noch gut erhaltene Synagoge wurde 1591 erbaut, s. Alois Lieman, Nastin dějepisny noveho Rousinova, S. 33, doch hatte die Gemeinde auch schon früher eine Synagoge.

² S. weiter Einleitung zum Grundbuche. Nach 1600 hatte die Gemeinde N. R. 17 Judenhäuser, 1657 kamen acht neu gestiftete Judenhäuser dazu; s. Kataster der Herrschaft Austerlitz im mähr. Landesarchiv. Nach dem Ausgleiche mit Dominicus Andreas Kaunitz zählte die Judengemeinde N. R. 41 Conscriptions-Nr., die noch durch einige kleine Anbauten und Dependenz vermehr wurden; s. Grundbuch der Gemeinde N. R. — Zu Haus Nr. 15 „Gemeinedhaus und Synagoge findet sich folgender Eintrag: **הנה נמצא בפנקס הישן וזיל: פסקנו בין האלופים קאיני ערש יציו ובין הנעלה הרר יצחק קי. אורות החלון עשה בחצר נגד בית המרחץ בלי רשות אותו חלון אין לו כלל וכלל והרשות ביד האלופי ריש יציו לסתום באיזה זמן שירצה הקהל יציו רק משום עשו ישר ושוב ופשוטו בהם. להיות טומד אותו חלון עד חצי שנה וגם פסקנו שכהרריק יעשה רין שטאק מכוסה ברך כרי שיטפוך השופכי לתוכו ולא יקלקל לחצר בית הכנסת לנמרי ולזה מחויב ליתן הקהל יציו שני חלקי וכהרריק חלק שלישי אמנם כן כל מה שיקלקל מהיו אחר עשית הרין שטאק יהי הכל על ההוצא' כהרריק לבדו יקום בעונש הכל וכל כבד ביד היום יב' סיון תד' לפק' (= 22. Mai 1660) הק. מחמתערל באי הקצין רמזא (= ר' משלם ולמן אינערבאד) יציו פה קק רויסטוי Menachem Mendl b. Meschulam Salman Auerbach war sonach schon vor 1660 Rabbiner in N. R.; vergl. dagegen Kaufmann, die letzte Vertreibung der Juden aus Wien und Niederösterreich, S. 181 n 1, Flesch, Familie Flesch S. 20 n 2. ³ Andreas Kaunitz wurde über Anzeige des k. Fiskals verwarnt, daß er der a. h. Resolution nicht nachlebe, und die Juden von Ung. Brod sich von Tag zu Tag vermehren; s. d'Elvert, Geschichte der Juden in Mähren, S. 176.**

intestato ohne Hinterlaßung einiger rechtmäßiger Erben verstorbenen Juden, von der Gemeind weilen derley hinterlassene Effecten theils hinter derselben stecken geblieben, theils aber Suâ culpâ, mir auß handen gangen seynd, Billich zue „fordern hatte, sich gefunden; Besagte Juden Gemeind aber, durch eine Bausch-handlung so wohl deßwegen, alß auch vmb die Erlaubnuß, ein ordentliches beglaubtes und gültiges Grundt Buch auffrichten zu dörrffen Hundert gulden mir zuezahlen verwilliget, auch solche wie Ich berichtet werde, würrklich erleget hat; So thue besagte Gemeind hernegegen von aller weiterer auß Besagten alten Büchern mir Zuekommender Forderung hiemit vollkommentlich absolvire, qvitt- und lossprechen, anbey auch Ihro erlauben, daß Sie obbesagter maßen ein ordentliches beglaubtes, und authentisches Grundbuch zur Vormerk- und einschreibung Ihrer Häußer undt Seßeln in der Schuel, undt der durch Verkauf- Tausch- per Testamentum, oder ab intestato, oder andere erfolgende Vereyberungen, undt veränderungsfällen anlegen könne und möge, welches eben die Gültigkeit und Beglaubnuß, wie andere wohlgeführte Grundt-Bücher haben solle, wann solche anderst mit solcher Ordnung, achtsamb- und Behuetsambkeit, wie vonnöthen, unterhalten wirdt. Zue deßen mehrer Bestättigung, habe diesen respectivé Verzicht: Schein undt Begabungs, mit aygener handt unterschrieben undt mein gewöhnliches Pettschaft Bey drücken laßen.“¹

So geschehen Laxenburg den Eylften Juny A S 701.

(L. S.)

D. Anz v Kaunitz

„Daß vorstehende Abschrift mit deßen Original von worth zu worth gleichstimmig befunden habe, Uhrkundt deßen mein aigner Handt unterschrift und vorgedrucktes Pettschaft,“

Austerlitz d. 20. Juny 701.

(L. S.)

Mart. Max: Böhm, Hauptma. ald.

Die hebräische Einleitung zu dem hebräisch geführten Grundbuche lautet:

למען ידעו דור האחרון בנים אשר יקומו אחרינו על מה נתיסד פנקס הוואת ועל מה אדני' הוטבעו במטבע שטבעו חכמים מחוכמים לכן מודעא רבא' עם היות שגם מאו ומקדם מימים קדמונים מעת היותה לעיר ואם בישראל שם הי' גם כן פנקס שבו נכתבו כל הבתים דקהלתינו יצאו אך בהמשך הומן כאשר עברנו בין הגוים תיוהא קא חזינא ב" מחמת כמה ערכובי דברים ולא סדרים. וכהיום הזה בשנת חמשת אלפים וארבע מאות וששים ושנים (1701/2) לבריאת עולם הטה ד' אלינו חסדו ונתן אותנו לחן וחסד לפני אדונינו השררה השר הגדול המהולל והמיוחס מאוד דאמניק קייניץ יריה שפטר ומחל כל הערעורים שהיו מצידו ומחמתו מעולם עד היום הזה הן על הבתים והן על מקומות בית הכנסת ונתן רשות והורמנא לחדש פנקס הלז ולכתוב הכל על סדר נכון ואף ידו תכון עמנו ונתן כל תוקף ועוז ויפוי כח לפנקס הזה כמבואר הכל באר הישב בתוך הקונפרמירונג הנכתב ונחתם בח"י אדונינו הגראב יריה

¹ Vergl. auch meine Anmerkung zu Mittheilungen zur jüd. Volkskunde, 20. Jahrg. 1—2 Heft, S. 24.

הנוכח לעיל והועתק לשונו בסוף הפנקס על כן קמנו ונתעורר וישרנו המסילה ובררנו כל הדברים הנכתבים בפנקס ישן וגם כל השטרות שהובאו לפנינו חפשנו בתוך חורין וסדקין עד שהובררו לפנינו כל דבר ודבר שאין בו נפתל ועיקש וגם הוכרו כל הכתים כמה וכמה פעמים ולא נמצא שום עורר וטוען על שום אחד מהכתים הנכתבים בפנקס הלו ואחר כל זה כתבנו הכתים כל איש על שם נחלתו באסיפת ראשי שבטי ישראל יציו ומעתה כל מי שיעמוד ויערער נגד שום דבר ממה שנכתב בפנקס זה הרי דבריו בטילין ומבוטלין וכלא יהיו נחשבין, וממנו יראו וכן יעשו הכאים אחרינו להיות זריון וזוהרים לבל יכתבו שום בית או שטח בפנקס הזה כי אחר שידרושו ויחקורו היטב היטב מצד השררה ואחר זה יכתבו הדברים כהווייתן וכסדרן ובוה הדרך ילכו לבטח עד כי ישכן ישראל בטח. במהרה כימינו יושע יהודא ישראל, ויבנה האריאל, דברים אלה הנאמרים באמת וכתמים.

היום יום (Datum fehlt)

נאם הצעיר: מנחם מענדל בלא"א מ"ו הרב הגדול כמה"ר דוד נר"ו חונה פה ק"ק רויסטיץ לע"ע, נכדו של הגאון המפורסם הרב מדינת מערין מוה"ר מענדל וצלה"ה בעל המחבר ס' תשובת צמח צדק.

Die alten Gemeindebücher aus dem 16. und 17. Jahrhundert sind nicht mehr vorhanden, mir liegen nur die 1701/2 angelegten Gemeindebücher vor. Der Pinax der Ch. k., dessen ältestes Statut am Montag, 1. Pesach Halbfesttag 461 (= 25. April 1701) festgesetzt wurde, ist nur in einer wortgetreuen Abschrift, welche Donnerstag, am 12. Februar 1801 fertiggestellt wurde, erhalten.

Das Chewra-Buch wurde Sonntag, Wochenabschnitt wajchi 561 (= 28. Dezember 1800) seiner Bestimmung zugeführt.

Einen Teil der Ch. k. Statuten lege ich in unveränderter Form vor¹; Auflösungen von Abbreviaturen oder Zusammenziehungen von Worten, ferner Umwandlungen hebräischer Jahreszahlen in bürgerliche, setze ich in runde Klammern.

פנקס הלו שייד לחברא קדישא של קברנים יציו דקהלה קודש רויסטיץ והועתקו התקנית אשר נעשו מיום שנת'סדה החברא ע"ע (= עד עתה) יום דלמטה מה שנמצאו בפנקס ישן הכל הועתק אות באות ע"י נאמן הקהלה גם נכתב לכל אחד ואחד מכני החברא שנת קבלתו: ונתחדש פנקס הלו ע"י אלופים נבאים ה"ה הקצין הר"ר יודא ליב בר"י והתורני מוה"ר אשר בר"ד והקצין הר"ר בער לאשיין ונגמר ביום ה' ערב ר"ח אדר שנת בלעז המות לנצח לפי: (Donnerstag, Rüsttag des Neumondstages Adar 561 = 12. Februar 1801.)

בהתאספו החברא קדישא דקברנים כאשר מנהגם שנתועדו יחדיו בחול המועד פסח בכל שנה ושנה רבים שתו לימא², רבים ישתו לא לימא ככן נשאו ונתנו לעשות תקנות בהסכמה אחת.

¹ Menachem Mendl b. David, ein Tochterenkel des mährischen Landesrabbiners Menachem Mendl Krochmal (wohl aus Ortsname Kruhel maly entstanden), Verfasser der RGA Zemach Zedek, war schon 1689 Rabbiner in N. R., s. a. Liëman S. 33. Vergl. auch Flesch, Familie Flesch S. 20 n 2, Duschinsky, Toldot R. David Oppenheim S. 1943 Anmerk. 132 u. S. 20.

² Minder wichtiges in Auszügen.

³ Talmud b. Tractat Kethuboth 8b.

(א) באם שירצה אחד מתוך הקהל לחברא קדישא להיות כאחד מהם, יתן מעות הקדמה שלשה זהו רייניש, דהיינו אחד² ר"ט יתן מיד ולאלתר, ואחד ר"ט ישלם אחת לאחת כל שנה ושנה באסיפת החברא.

(ב) אם אחד מחברא ירצה לקנות בנו לחברא, או שבני הקברנים ירצה אחד מהם לחבר לחברא אוי כחו יפה, אב מזכה ברא, יתן אחד ר"ט, חצי ר"ט מיד, וחצי ר"ט אחת לאחת שזכות אבות יעמוד לו מתוך שהוא מחברא.

(ג) מחויבים האנשים ההם שבאים מחדש אל החברא תוך אותו שנה לעמוד³ ולשמש לחברא עד הסעודה בכור לבכירתו והצעיר כצעירתו.

(ד) באם על כל צרה ש"ת (= שלא תבוא) שילך אחד בדרך כל הארץ לעלמא דאתי כה יהי המשפט, אם יבקש מקום על בית חיים מהמקום הנקרא רוני ולמעלה עד שער בית חיים שמה נקרא למעלה, או מגדול בימ (בר מינן) יתן אחד ר"ט ומקטן חצי ר"ט, ומרוני למטה עד הנהר מגדול שמנה עשר פ"י ומקטן תשעה פ"י, אמנם הקברנים שהמה בחברא קדישא יפה כחם ויש להם מעלה יתירה לעת שיבוקש אחד לעלמא דאתי והא מקום מנוחה שלו תמיד למעלה ויתן רק תשעה פ"י.

(ה) כל שנה ושנה תמידן כסדרן כחה"מ פסח יעשו אסיפה ביום ראשון במועד לעשות בוררים⁵ ולחדש גבאים לחברא קדישא, גם לעשות סעודה ביום התחדשות הגבאים בכך הבוררים שיעלו כגורל מחויבים לבא מיד בכבודם ובעצמם לחברא אל גבאי ראשון, ואם ימאן לבוא שמה, אוי ידחו אותו ויטול אחר במקומו להיות בורר במקומו.

(ו) הגבאים מחויבים אום צוגעהען⁶ (= um zu gehen) כל חודש וחודש פעם אחת תמידן כסדרן בקנס חצי זהב על הגבאי לחברא קדישא.

(ז) באשר שכבר תיקון מנהג משנים קדמוניות עד היום שהחברא קדישא נאספו יחדיו ביום ראשון דחה"מ פסח והעולם כמנהגו נוהג ולא יעבור⁷ כתיב, בכך מי ומי מהחברא שרוצה לפנות דרכו למחזו חפצו ביום א' דחה"מ פסח לא ירים ידו ורגלו לילך לחוץ בלתי הרמנא ורשות מאלופים גבאים דחברא קדישא, אמנם אם שיצא בלתי רשות אוי יתן קנס להחברא מיד ולאלתר רביעית ר"ט.

(ח) רבים שתו לימא, רבים ישתו לא לימא, באם ע"כ צשית (= על כל צרה שלא תבא) לא ילך הקברן שבכיתו אשר עלה עליו הגורל להתעסק עצמו בצרכי קבורה אוי יתן מיד אחד פיהם לשכור אחד במקומו, ואם יתן

¹ Aufnahmegebühr drei rheinische Gulden.

² ר"ט = ein Reichsthaler = 1½ Gulden rheinisch. Die eine Hälfte der Aufnahmegebühr mußte gleich bei Eintritt in die Ch. erlegt werden, die andere Hälfte konnte successive bei den Jahresversammlungen erlegt werden.

³ Neuaufgenommene Mitglieder müssen beim Brudermahle bedienen.

⁴ פ"י = Böhm = böhmischer Groschen.

⁵ Die Wahl der Vorstände der Ch. k. נבאים = Cassiere, wird durch בוררים = Wahlmänner vollzogen. Die Wahlmänner müssen persönlich bei dem 1. Cassier erscheinen.

⁶ „Umzugehen“ gemeint ist, daß die Cassiere in eigener Person allmonatlich einmal Spenden einsammeln müssen.

⁷ Esther 9²⁷.

כתף סודרת יוציא ממנו א' פ' בכפיות ונגישות, אמנם אם יעמוד אחד במקומו, אוי שלוחו של אדם כמותו.¹

(ט) לעת האסיפה חברא קדישא בחה"מ פסח כנהוג, לא יוכלו לקבל לחברא כי אם אחד דהיינו גדול,² אבל קטנים רשות לקבל כמה שירצו, ויתנו לחברא כמפורש בתקנות לעיל הקטן לפי קטנו, והגדול לפי גדלו, ולא יפול דבר ארצה.

(יד) כאשר שתיקן ונהוג האיש ההוא שנתחבר לחברא יתן על היי"ש וולת התחייבות מעות המפורש לעיל, אוי כה יד' משפטו, גדול יתן שנים עשר פ' על יין, וקטן יתן ששה פ' על יין, והתקנה זו נאמר שנתחבר לחברא שאביהם המה מחברא קברנים ישנים אוי אב מוכא ברא ברית אבות דבנים יזכר, אמנם באם שאחד מבני הקהל ירצה לקנות עצמו לחברא שאביהם לא היו מחברא אוי יתן כאשר יעלו כמוסכם האלופים חברא קדישא כה יד' וכה יקום. כל הנ"ל נעשה באסיפת כל החברא קדישא, לרא' מהמנא בעה"ח יום ב' חוה"מ פסח תסא לפ"ק (= 25. April 1701) נאם הלל שמש ונאמן פה ק"ק רויסטיין, ונאם יקותיאל שמש ונאמן פה ק"ק רויסטיין לע"ע.

(יא) היום יום א' חהמ"פ "ביתן" לפ"ק הי' החברא קדישא באסיפה אחת כנהוג בכל שנה ושנה, בכך כולם כאחד ענו ואמרו הגבאים דחברא הנ"ל אשר נעשו מידי שנה בשנה בחה"מ, הגבאי ראשון יתן לסיועת הסעודה אחד ר"ט ושני הגבאים המצאים אחר גבאי ראשון יתן כל אחד ואחד חצי זהב, כה יד' וכה יקום.

(יב) בהיות שנעשה איוה הירוס וחרחור ריב אצל החברא בכך נעשה בתיקון גדול, באם שיסתיע עוד דו אחד מבני החברא זאלט איין הירוס אן היבן אוי יוחרץ דינו מיד ולא לתר כל בני החברא, ובאם שאיתו מאן דהוא יתן כתף סודרת מלקיים הפ"ס שלו, אוי זאלען אלופים גבאים ויין דף, "אויסרייסען" מתוך הפנקס של אלופים בני החברא עד שיקבל דינו כנ"ל.

(יג) זאת ועוד אחרת נעשה, שבני החברא, זאלען זיך ועצין כל אחד לפי כבודו, וכפי דם, אלופים גבאים, ווערן לכל אחד, "אינטיילען" ולא יסרב שום אדם נגר אלופים גבאים בעסק זה כלל, כל הנ"ל נעשה באסיפת כל בני החברא קדישא לרא' מהמנא כתבנו וחתמנו יום ב' ג' חהמ"פ תסה לפ"ק (= Montag, 3. Cholimmoed - Pesach - Tag 465 = 13. April 1705) נאם יקותיאל שמש ונאמן פה ק"ק רויסטיין, ונאם דוד בא"א הקדוש הר"ר וואלף ז"ל הי"ד שמש ונאמן פה רויסטיין.

¹ Tr. Qidduschin 41b.

² Es kann bei der Jahresversammlung der Ch. k. nur ein Erwachsener aufgenommen werden, Kinder aber, gemeint sind Kinder von Chewramitgliedern (vergl. § 2) können in unbeschränkter Anzahl aufgenommen werden.

³ Nach erfolgter Aufnahme Brudertrunk, diesen Brauch finde ich nur im Statut von N. R.

⁴ Das Ausreißen des Blattes aus dem Chewrabuche, worauf der Name des Aufgenommenen verzeichnet, geschieht nicht nur, wenn jemand sich gegen die Satzungen der Ch. k. vergeht, auch solche, die gegen das Religionsgesetz verstoßen, wurden ausgeschieden, so wurde S. 89 „Jakob Bloch“ herausgeschnitten, weil er sich taufen ließ; meine Anmerkung, zu Mitteilungen zur jüd. Volkskunde, 20. Jahrg. 1—2. Heft, S. 27 n 2, zu ergänzen.

⁵ Die Einteilung der Sitzplätze, je nach der Lebensstellung und des Ansehens, wurde von den נבאים vorgenommen.

יד) יצא בהסכמת אלופים כל החברא של הקברנים שני דיעות מן הבוררים יהי הרוב, אעפ"י שהשלישי לא יהי דעתו לכך, כי השנים הוא הרוב, גם יצא בהסכמה אחת מחברא קדישא, הבוררים מה שיהי בימים ההם מחויבים לעשות נבאי חדש ואינם רשאים לעשות כל הנכאים ישנים רק אחד חדש, וכאם הבוררים רוצים לעשות כל הנכאים חדשים בהסכמה אחת, רשות בידם, וכן להיפך באם הבוררים יסכימו דעתם בהסכמה אחת להניח הנכאים ישנים הרשות בידם ואין לשנות.

טז) העני חיים של כסף של קברנים יהי תמיד אצל נבאי ראשון, וגם "הביקם" שהמעות בתוכו יהי תחת יד נבאי ראשון, והתיבה שהמשכנות בתוכו יהי אצל נבאי שני, וגם המפתח של "הביקם" הנ"ל יהי ביד נבאי שני, והפנקס יהי ביד נבאי שלישי, עץ חיים הנ"ל נשארו במשכן ת"י הרב מ' בער שהי אב"ד ור"מ פה קהלתינו.

טז) זאת¹ לדעת לכתוב לזכרון, הלא למשמע אוזן דאבה נפשינו, ומים נגרה עינינו על מעשה המאורע, רעה ראינו בעינינו פה ק"ק רויסמטין בעצם היום יום חמישי ה' תמוז תע"פ"ק (= Donnerstag, 5. Tamus 470 = 3. Juli 1710) נמצא על בית עלמין פתע פתאום קברים פתוחים וילדים שהוקברו בקבורה זה שתי שבועות ויותר, אכלו הכלבים שה פוורה, גדול הפרצה מי יוכל לשערה, וצרה אל צרה ננשה, גם ביום ש"ק ו' תמוז תע"פ נמצא עוד קבר פתוח ולא נשאר רק קרקרו של מות, ואיזה צלעות קטנים ושערות הראש, מי שיראת ד' נוגע בלבבו ראוי להתאבל ולהתעפרה שקולה שריפתם כשרפת בית אלוקינו האולם והכיריה, בכך התאספו יחד החברא קדישא של הקברנים ושקלו וטרו בענין כדת מה לעשות, ואחד החקירה והדרישה הלכו כל החברא קדישא בצירוף הרב הגדול ואלופים ביד וכל לומדי תורה וביקשו מחילה מהעצמות הנותרים וגם גורו תענית על א:שים מנער ועד זקן טף ונשים וקיימו תשובה נוסריקן, בזכות זה לא יוסף ד' ליסרה, ומושיע בעת צרה, ויאמר למלאך הרף בעם, ולא יעלה מות בחלונינו, ויציל אותנו מכל צוקה וצרה וכל כ"י אחינו.

¹ Silbervasen, Torahschmuck. Die Sammelbüchse mit dem gesammelten Gelde wurde beim ersten Cassier verwahrt, die Pfänder משכנות, welche in einem Kasten verwahrt wurden, hatte der zweite Cassier in Verwahrung. Die Begräbniskosten wurden nicht vor dem Leichenbegängnisse erlegt, sondern es mußte für jede Leiche ein Pfand erlegt werden (beim Tode sollen arm und reich gleich sein), die zu erlegende Taxe wurde erst nach Ablauf der 30 Trauertage bezahlt.

² Zum ewigen Gedenken wird verzeichnet: Am 3. Juli 1710 fand man auf dem Friedhofe offene Gräber, Kinderleichen, welche wir 14 Tage vorher begraben, wurden von Hunden verzehrt. Auch am 5. Juli 1710 wurde ein offenes Kindergrab gefunden, von der Leiche war nur die Hirnschale, einige kleine Knochen und das Kopfhaar übrig geblieben. In wessen Herz noch Gottesfurcht, er trauere über diesen Brand, gleich wie über die Einäscherung des Heiligtums. Alle Mitglieder der Ch. k., gemeinsam mit dem großen Rabbiner (Isaschar Ber war zu dieser Zeit Rabbiner von N. R., vergl. oben § 15 und Flesch, Familie Flesch S. 20 n 2), den vornehmen Rabinatsassessoren und allen Torahgelehrten baten die Knochenreste um Verzeihung und ordneten auch einen Fasttag für Jung und Alt, Männer und Frauen an; vergl. Flesch, etwas über die jüdischen Friedhöfe in Mähren, in Hickl's jüd. Volkskalender, Jahr 1922—23, S. 65.

§ 17 lautet: Wenn in einem Jahre bei der Hauptversammlung kein neues Chewramitglied aufgenommen wurde, so können im darauffolgenden Jahre deren zwei aufgenommen werden (vergl. oben § 9).

§ 18. Verwarnung für die Chewramitglieder in der Ausübung der Liebesdienste gegen die Verstorbenen. Wer ausgelost wird und nicht Folge leistet, wird das erste Mal mit 5 Böhm, das zweite Mal mit einer Pönale von einem halben Gulden belegt, wer auch ein drittes Mal sich weigert, wird seiner Mitgliedschaft verlustig.

(ט) היום ב' א' חהמ"פ תע"ק (= Montag, 1. Tag Cholhamoed-) ה' אלופים ח"ק דקברנים באסיפה אחת ונעשה חשבון צדק, וגם שלמו חוב העצה עד שנה חדשה תע"ק לפי, ועוד נשאר לח"ק מעות מזומן סך ח' והובים רייניש, והמה מונחים בתוך הקלפי של חברא קדישא אצל הגבאי ראשון שנעשה היום במו"ט (= כמול טוב) ואלו אשר נעשו: האלוף הר"ר משה סג"ל והאלוף הר"ר מישל בראח, וזה עליה בהסכמה אחת שבכל שנה ושנה מחוייבים האלופים חברא קדישא להתאסף לבחירה ועכ"פ (= ועל כל פנים) מחוייבים רוב החברא להיות אצל הבחירה, וגם זה יצא מאתם בהסכמה אחת, שבכל השנה קודם הבחירה מחוייבים הגבאים ישינים לחשוב בפני כל החברא הוצאות מה שיהי' בתוך שנה זו, ולהראות בפני החברא המעות מה שיהי' בתוך הקלפי ולמסור הקלפי עם המעות להגבאים חדשים וככה יתנהגו מדי שנה בשנה.

(ב) וגם עליה בהסכמה אחת שבכל השנה יהי' הסעודה של חברא קדישא אצל גבאי ישן מה שהי' בשנה זו ואף שלא יהי' לשנה אחרת מ"מ (מכד מקום) יהי' הסעודה אצל הגבאי ישן ראשון, וכן יהי' תמיד כסדרן. גם מצאנו וראינו בתקנת ישינים עכצשית אם יהי' ב"מ גדול ליקח ע"פ הגורל שבעה אנשים, דהיינו עם הגבאי יהי' שבעה אנשים, ולבי"מ קמן ארבעה אנשים. ככן מצאנו לחוק תקנה ישינה, ולהוסיף על הראשונים עכצשית. על מי שיפול הגורל מחויב לילך לבית עלמין להתעסק במצות המת, באם שלא יהי' בביתו אותו מאן דהוא שיפול עליו הגורל, מחויבת אשתו לשכור איש אחר בחריקא, אוי מחויב אותו האיש ליתן לקופת הצדקה של חברא קדישא אחד פ"י בחק ולא יעבור. גם יצא מאתם שבכל שנה ושנה אצל הבחירה יותן לשמשים לכל אחד ואחד ח' צ"ל ולש"ש (ולשמחה ששון) וצ"ע (וין צל) נגד זה המה מחוייבים להתעסק ולהמריח א"ע עכצשית כל מה שיהי' לצורך, כל הנ"ל נעשה יום הנ"ל בהסכמת כל חברא קדישא לראי' בעה"ח יום הנ"ל בפקודת כל בני חברא קדישא הנוכחים בפנקס הנ"ל נאם הק' יהודה ליב במ"ה

¹ aufzulösen. Der Familienname Brach aus der Zusammenziehung בראח oder בראח entstanden.

² Simchah sossau (= Freude, Wonne), so wurde der Diener der Ch. k. in Mähren genannt, daraus wurde später „Liberer“ (libens, lubens, freudig, vergnügt sein). Liberer auch euphemistische Bedeutung und deckt sich mit לש"ש: s. Frankl-Grün, Geschichte der Juden in Kremsier S. 199: לש"ש (א"י ורב"י צ"ל) für Bemühung bei Einhebung des Kopfgeldes 1 Gulden 7 Kreuzer, vergl. Flesch, etwas über die jüdischen Friedhöfe in Mähren, in Hickl's jüd. Volkskalender, Jahr 1922/23, S. 66.

אברהם יצחק סג"ל שמש ונאמן פה ק"ק רויסטיץ לע"ע, ונאם הק' יהודא ליב החסיד מו"ה שמואל זצ"ל שמש ונאמן פה רויסטיץ לע"ע.

כא) מי שירצה לקבל עליו חברות להיות בתוך החברא מחויב מקודם כל לקנות מצות¹ ולכבד בכה"כ לג' גבאים של החברא לפי כבודם ומי שירצה להיות בתוך החברא מחויב לבא בעצמו ובכבודו אצל הגבאי ראשון „אונד ויך אנמעלדען“² אצל הגבאים הנ"ל כל הג"ל נעשה באסיפת כל בני חברא קדישא ולראי' בעה"ח בפקודת כל החברא קדישא ובהסכמת כולם. ומה שמבואר לעיל אחר שלשה שנים סת"כ אחר כלות שלש שנים שלימם היינו בחה"פ של שנה רביעית יבא לתוך הבחירה כך עלה במוסכם אצל כל החברא בכה"מפ תצו(?) לפ"ק³ יהודא ליב שמש. יום ב' ג' דחה"מפ תפב (= 6. April 1722) לפ"ק, הק' יהודא ליב סג"ל לע"ע שמש ונאמן פק"ק רויסטיץ – אכן כל זה שיהי' מלאמטש⁴ אפי' אם יהי' אחר זמן הנ"ל מ"מ לא יתן דעה ולא יהי' מן המנוים לתוך הבחירה הק, שמואל שמש.

כב היום יום ה' חה"מפ⁵ היו אלופים ח"ק דקברנים באסיפה אחת והתלבנו אלופים גבאים. דח"ק חשבונם הצדק צדק ירדופו והראו בפני כל החברא חשבונם מה שקיבלו מעות בשנה זו ומה שהיה מונח בקלפי משנה דאשתקד וגם הוצאות של שנה זו כסדרן ושלא כסדרן הכל כביאור היטב. ראשון: נשאר בקלפי משנה דאשתקד מעות מזומנים שלשים והוי' רייניש כמבואר בפנקס זו מע"ל, (מעבר לרף), השני: ובאשר שבשנה זו עלתה הוצאות מרובות מחמת שהתעסקו עצמם אלופים גבאים דח"ק הנקובים בשמותם ה"ה האלוף הר"ר משה סג"ל והאלוף מו"ה מענדל סג"ל והאלוף הר"ר ליב בר"ק המה חכמי לב יקחו מצות שהטריחו לקנות מקום יפה ומוכשר לבית עלמין וקנאו מן העצה⁶ דכאן קרקע יפה משוך מן בית עלמין והלאה באורך חי' קלאפטר ורוחב כרוחב כ"ע ישן, ומכירה הנ"ל נעשה ע"פ ריצוי אדונינו החסיד גראף קייניץ טיטל יר"ה, ונעשה פשרה עם עצה דכאן ליתן להם בשביל קרקע הנ"ל כל שנה אחד זהב רייניש, נגד זה מחויבים העצה לתקן הגדר עורמות כפי השטר הפשרה שביד אלופים גבאים כבן מגיע עכשיו ליתן לעצה מדי שנה בשנה סך שלשה עשר זהב רייניש, והיינו שנים עשר זהב רייניש ע"פ פשרה ישינה הנעשה ג"כ ע"פ ריצוי אדונינו הגראף יריה שהלך לעולמו, ואחר זהב

¹ Das Kaufen von Synagogenehren für die Vorstände der Ch. k. finde ich nur im Statute von N. R.

² Zur Aufnahme in die Ch. k. mußte man sich beim ersten Cassier „persönlich“ anmelden.

³ soll heißen חפ, d. h. wer im Jahre 1722 (תפב) sich anmeldet, kann erst im Jahre 1726 (תפז) das passive Wahlrecht haben.

⁴ מלאמטש Gschisch mladsky, Neuling, ein neu Aufgenommener; vergl. Flesch, das alte Chewra-kadische-Protokoll der Gemeinde Eibenschitz, in Hickl's jüd. Volkskalender, Jahr 1923/24, S. 62.

⁵ Donnerstag am Pesachhalfest, Datum fehlt.

⁶ Es wurden vom Stadtrate mit Einwilligung des Grafen Titul Kaunitz achtzehn Klafter in der Länge, die Breite gleich dem alten Friedhofe, zum Friedhofe neu erworben, dafür soll der Rat einen rheinischen Gulden jährlich bekommen, dahingegen ist der Stadtrat verpflichtet den Zaun aus seinen Mitteln zu erhalten. Nach dem alten Ausgleich, der noch unter dem verstorbenen Grafen geschlossen wurde, sind an den Stadtrat 12 rh. Gulden jährlich, mithin 13 rh. Gulden p. a. zu entrichten. Es wurde auch die alte Abgrenzung niedergerissen, eine neue, sowie auch ein Zaun errichtet, woraus 36 rh. Gulden an Unkosten erwachsen.

בשביל קרקע זו שקנאו עכשיו, ככן מגיע מדי שנה בשנה סך שלשה עשר זהו רייניש, בכך עלתה הוצאה לסתור מחיצה ישינה ולבנות מחיצה חדשה ולעשות גדר חדש ושאר הוצאות בס"ה (בסך הכל) ששה ושלשים זהו רייניש. ונשאר עוד מה שנכו אלופים גבאים בשנה זו סך שנים ועשרים זהו רייניש, מעות הנ"ל נמסר לתוך הקלפי במוזמנים בפני כל הח"ק.

כג ביום א' כד' אדר תפד (19. März 1724) = לפ"ק עלתה בהסכמה אחת אצל הח"ק לקיים זה אלי ואנוהו להתנאות לפניו במצות ולעשות כלי קודש לכבוד ה"ק ביה ותורתיו, שם גדול ונאה לכבוד ולתפארת וביום הנ"ל נמסר להאלוף ה"ק הר"ר משה סג"ל גבאי דח"ק סך חמשים זהו רייניש, ובתוכם נכלל החובות ומה שקיבל אחת לאחת כפי הרשימה שלו וניתן לו רשות והרמנא לעשות אצל הבי"מ (הבעל מלאכה) ברדיוניר בק"ק קרעמזור שם ההוא, ונמסר מלאכת הקודש השם ההוא ועולה בסך מאה ושלשים זהו רייניש וניתן לבה"ב כחג השבועות תפד לפ"ק, ועתה השם ההוא הקדש גמור ואין כח ביד הקהל יצ"ו או גבאים דמתא למכור או להשכין או להחליף השם הנ"ל רק יהי תמידן כסדרן בחזקת וברשות הח"ק יצ"ו ויהי מונח אצל הגבאי ראשון דח"ק יצ"ו (= ישמרהו צורו וקונו) ובחק ולא יעבור לאות ולמשמרת לדורי דורות עד ביאת משיח צדקינו בב"אס. — והאלופים גבאים שהיו בעת נתינת השם ה"ה הקצין הר"ר משה ב"ה איסרל סג"ל, והאלוף הר"ר מישל במ"ה איצק ו"ל, והאלוף הר"ר ליב בהקצין הר"ר קלמן יצ"ו.

§ 24, 25 Verwaltungsangelegenheiten. § 26—29 betr. Neuwahlen. § 30 Rechnungslegung am Dienstag, 1. Pesachhalbfesttag = 20. April 1734. Nach Bezahlung an den Rat der Gemeinde bleiben noch außer Pfändern (Leichentaxen wurden erst nach Ablauf der 30 Trauertage bezahlt, Reich und Arm mußten ein Pfand erlegen) und einer Schuld von 20 Gulden, welche die jüdische Gemeinde bei der Ch. k. aufgenommen, auch noch 30 Gulden in der Sammelbüchse. Es wurde beschlossen zu kommendem Wochenfeste zwei Silbervasen als Thoraschmuck anfertigen zu lassen. Anwesend waren die alten האלוף התו' מהו"ר יעקב יעקב' ברו"ם, והאלוף הר"ר יאקב בר"ה ר"ה (= ראש הקהל), והאלוף הר"ר הירש ברמ"ס, והאלופים גבאים חודשים ה"ה התו' מהו"ר שמואל בר"ה ט"ה (טוב הקהל) ובי"מ (ובורר מדינה), והאלוף מהו"ר לאור יצ"ו ברמ"ס, והאלוף הר"ר מרדכי בר"מ.

Das Statut fertigt: נאם יהודא ליב בהרב מ"ה א"ע ועליו מטריביטש שמש ונאמן פק"ק רויסטיץ לע"ע.

¹ Silberschild, Thoraschmuck.

² Wardeiner; ob der Kremsierer Silberschmied „Wardeiner“ geheißen, oder ein solcher auch „Wardein“ genannt wurde, kann ich nicht entscheiden.

³ „Es behüte ihn sein Hort und Erlöser“, s. Zunz, zur Geschichte und Literatur, S. 399.

⁴ Moses b. Israel (Issrl) Horowitz, Besitzer des Hauses Nr. 6 in Neu-Raubnitz, s. Flesch, Familie Flesch, S. 21; Moyses Israel Hurwitz war im Jahre 1701 Landesältester, s. die alten Statuten der jüdischen Gemeinde in Mähren, S. 122.

⁵ Mit Mhrr Jakob b. R. Selig Sgl (= ha-Levi) Horowitz identisch, Selig war ein Sohn des Issrl H., vergl. Häuserprotokoll Neu-Raubnitz Nr. 4.

⁶ Hirsch b. Moses Sgl Horowitz.

⁷ Lasar b. Moscheh Sgl Horowitz.

§ 31 betr. Wahlrecht der neu aufgenommenen Chewramitglieder.

(לד) כאשר שני"פי התקנה מקדמת דנא מגיע לח"ק דארונים בכל פעם עכצש"ת מן המת גדול שהניח ונקבר למעלה מן הרוני תשעה גרעשל ומן המת קטן חמשה גרעשל, ובהיות שנראה עין בעין ריבות וקטמות שנפלו כמה וכמה פעמים בין ח"ק דקברנים ובין ארונים¹ מחמת זאת, בכך עלה במוסכם מפני דרכי שלום באסיפת האלופים שלשה גבאים דח"ק דקברנים² ומכאן והלאה לא יותן לח"ק של ארונים עכצש"ת אפילו פרוטה אחת רק בסוף שתא בחה"מ³ יבואו חברא של ארונים לחברא של קברנים עם הרשימה שיוורשם בכל פעם כשיהי' עכצש"ת ואוי יותן להם מה שמגיע להם עפ"י תקנה לראי' בעה"ח ביום ה' ד' חה"מ⁴ תקח לפ"ק (= Donnerstag, 4. Pesach-Halbfesttag 508 = 18. April 1738 שמש ונאמן פק"ק רויסטיץ לע"ע.

§ 33 setzt fest: „Die Mitglieder der Ch. k. müssen, wenn sie dazu ausgelost, selbst die Gräber ausheben, oder 3 Kreuzer zahlen, damit ein Mann gemietet werde, der an seine Stelle tritt und das Grab schaufelt; auch zur Dienstleistung bei Aufstellung der Grabsteine sollen die Chewramitglieder durch das Los bestimmt werden.

(לד) לכבוד המקום ולכבוד התורה הקדושה עשו הנהו שלשה אלופים גבאים ה"ה האלופ הר"ר יעקב ברה"ה והאלופ הר"ר מרדכי חר"ה, והתורני חר"ר חיים ברמ"ס את הפרוכת לבה"כ מן המעות שנשאר בידם אחר החשבון צדק שנתנו כנהוג אצל אסיפת בני ח"ק ונעשה בחה"מ⁵ תקט לפ"ק לראיה בעה"ח יום א' חה"מ⁶ תקט לפ"ק (Sonntag, Pesach Halbfesttag) 509 = 6. April 1749 הק' טובי' מהעלישוי שמש ונאמן דק"ק רויסטיץ לע"ע.

(לד) עלה¹ במוסכם אצל כל הח"ק לשנים הבאים לקראתנו לחיים ולשלום לחתיכא דאיסורא על הגבאים דח"ק לעשות „נאך סעודה" רק שיהי' גבאים חדשים עם גבאים ישנים שימסור מפרנס לפרנס ולא יותר הן מבני חברא ומכ"ש שלא מבני החברא גם שנה זו לא יהי' נאך סעודה, נעשה באסיפת החברא. חתמתי בפקורת החברא בעה"ח יום א' חה"מ² תקיב לפ"ק (Sonntag, Pesach Halbfesttag 512 = 2. April 1752) הק. קאפל שמש ונאמן ברויסטיץ.

§ 36. Ergänzung des Statutes betr. Neuwahlen. — Protokoll fertigt ארי' ליב יהודא שוי"נ דק"ק רויסטיץ.

¹ S. oben § 4.

² Eine Section der Ch. k., welche sich mit dem Anfertigen der Lade (Sarg) befaßt. Bei dieser Section konnten sich auch Kohanim als „ausübende Mitglieder“ betätigen.

³ Mitglieder der Ch. k., welche sich mit der Beerdigung der Leichen beschäftigen.

⁴ חתן ר' הרש = חריה.

⁵ בן ר' משה סגל = בלמס.

⁶ Verbietet den Vorstehern der Ch. k. bei der Rechnungslegung eine Nachfeier, Festmahl für die alten und neuen Vorsteher. Es waren harte Zeiten, der schlesische Erbfolgekrieg mahnte zur Sparsamkeit.

ל') כהיום דלמטה עלה עפ"י רוב הדעות של בני ח"ק דקברנים יצ"ו ליתן לה"ה הרב אב"ד ור"מ נ"י מכאן ולהבא עבור שכר הניכה לדרוש ברבים על בית עלמין לכל שנה ושנה בער"ח אדר כנהוג מקדמת דנא יותן לו מקופת צדקה דח"ק יצ"ו סך אחד זהב שלשים צ"ל וכן יותן לו כהיום אותו ר"ט עבור דרשה של ער"ח אדר העבור ומכאן ולהבא יהי' בעונש איסור וח"ח על איוה גבאי דח"ק יצ"ו להוסיף על סך הנ"ל וכן לא יוגרע ממנו אף שיהי' לרבנים הקודמים רק חמשה וארבעים צ"ל מ"מ ניתן לו וכות ויפיו כח לכבוד הרב אב"ד נ"י להיות לו מעתה ומעכשיו ולכל רבנים שיהיו מהיום צ"ע עבור שכר פסיעות שלהם ויורשו שם ברבים ויהי' לרצון אמרי פיהם אמין. כל הנ"ל עלה עפ"י רוב הדעות, ולראי' בעת"ח יום חהמ"פ תקכ"א (= 1761) בפקודת הח"ק דקברנים יצ"ו, הק' יחיאל צבי בהר"מ שו"נ פה רויסטיין.

לח) כהיום¹ דלמטה באסיפת כל בני ח"ק דקברנים יצ"ו עלה בהסכמה עפ"י כמעט כל הדעות רובם ככולם שלא לבטל הסעודה לח"ק כנהוג משנים קדמוניות אך כאשר שהשנים נראה עין בעין שאינם כסדרן וכל שנה קשה מחברתה, בצוק עתים קשים הללו, ולפעמים מודמן שנעשה באיוה שנה סעודת ח"ק לרוב גדול ועצום שהוא נגד אלקים ואדם, לכן הסכימו כולם כאחד מהיום עד כי ישפיע ד' בשפצ' רב ובאופן שיסכימו כל בני ח"ק כ"א לעשות הסעודה כמו בשנים קדמוניות וכל זמן שלא יסכימו מחדש או קימו וקבלו עליהם בחק ולא יעבור בבא לשנות בקנם הנאמר כמבואר כאן להבא: סעודת הח"ק יצ"ו יהי' תמיד בשני בתים של הגבאים כנהוג היינו לכל אחד ואחד מח"ק יותן רביעית הדג ואחד ליטר' עגל בשר ושני בצים וא' מידה יין ובתנאי כפול קבלו עליהם שלא יהי' ביותר הוצאה כ"א לכל אחד ואחד למסובין שילכו בבתי הגבאים יהי' הוצאה על כל אי"א (אחד ואחד) חצי זהב ולא יותר וחם לשנות לשום גבאי לעלות ביותר וגבאים חדשים אין כח והרשאה בידם לקבל מהם בחשבונם אפי' פ"א ביותר כ"א כ"כ מבני החכרא קדישא או יקבלו בחשבון כל כך חצי זהב, ולגבאים בעת זמן החשבון גם יוכלין ורשאין לעשות הוצאה לעצמן לגבאים חדשים וישנים שלשה והוי' ולא יותר, ובכל חה"מפ הבע"ל מחויבים הגבאים להביא חשבון צדק להראות לפני כל הח"ק שקימו וקבלו תקנה הנ"ל בתוקף ובחומר אמנם אם יבורר הדבר שאלופים גבאים יערו ביותר ע"ס שלשים צ"ל על כל אחד מבני הח"ק ענוש יענש באסיפת אלופים גבאים דח"ק יצ"ו וחם לשום גבאי לשלוח לביתו לאחד מבני הח"ק שום חלק אף שלא יהי' אותו מאן דהוא מח"ק בביתו ובפרטות לאותן אנשים שיהי' פה קהלתנו ולא ירצה לילך אוי חתיכא דאיסורא לקבל, או לגבאי לשלוח בקנם גדול ועצום וידון הגבאי כמו העובר

¹ Dem Rabbiner wird für Mühewaltung, Weg zum Friedhofe und Abhalten der Bußpredigt alljährlich am Rüsttage des Adar-Neumondes, 1 Reichstaler vergütet; doch ist es verboten, diese Taxe in Zukunft zu erhöhen, vergl. § 51.

² § 38 verbietet das Abhalten kostbarer Brudermahle. Die Jahre sind nicht wie ehemals, die Zeiten sind hart und es wäre eine Versündigung gegen Gott und Menschen, große Ausgaben zu machen. Die Kosten für das einzelne Mitglied dürfen ½ Gulden nicht überschreiten. Für diesen Betrag wird jedem Bruder ¼ Fisch, 1 Pfund Kalbfleisch, zwei Eier und eine Maß Wein credentz. Die Vorsteher dürfen aber für 1 Person nicht mehr als 30 Kreuzer verausgaben; s. auch § 39.

על התקנה, נעשה לאשר ולקיים בכל חוקף ועזו היום יום חהמ"פ תקכו
(1766) לפ"ק ובפקודתם באחי עה"ח הק' יחיאל צבי בהר"ם זצ"ל שמש ונאמן
פה ק"ה רויסטיץ לע"ע.

לט) באסיפת אלופים בח"ק בחהמ"פ תקלו (= 1776) לפ"ק קודם
הברירה עלה במוסכם שהגבאים חדשים לגבאים ישנים לא יותן יותר כ"א
מכל בן חברה קדישא חצי זהב ובכללם רב אכ"ד נ"י ושמש וש"ש
(= ושמחה וששון) וגם שלשה זהוב' שמניע לגבאים כנהוג בחשבונם
"פר נוט אנעהמען זאללען", וזולת זה מה שישאר לפי החשבון אחד ניכוי
הוצאות כנ"ל יהי תמיד ת"י הגבאים חדשים כנכסי צאן ברזל, או להלוות למי
שיוכשר ויהי בטוח בעיניהם על משכנות בטוחים באופן שיהי' ראו לגבות
כ"ו שירצו או מעות הנ"ל תחת ידם "צוא בעהאלטען", באופן ובתנאי כפול
נמור משמעות הנ"ל יהי עצה"י וגבאים חדשים "מוזען ברמיני" ד"רמג
(= ברוצה מזה גובה רוצה מזה גובה) האפטען, והמה יקבלו עליהם כל
אחריות הן אונסא דשכח ודלא שכח. — נעשה בהסכמה אחת יום ה' א'
רהמ"פ תקל ו"ן (= Donnerstag, 1. Cholhamoedtag Pesach 537 = 24. April 1777)
הק. שמואל שמש.

§ 40 betr. Verwandtschaftsgrad bei Wahlen. § 41. Es wird § 18
neuerlich festgelegt. Auch auswärts lebende Mitglieder werden
ausgelost und haben die Strafe zu erlegen, trotzdem sie zur Dienst-
leistung nicht berufen wurden. Mitglieder, welche das 60. Lebens-
jahr überschritten, erlegen nur einen Böhm an Pönale, jüngere zahlen
eine Strafe von zwei Böhm (= böhmische Groschen). § 42, vom
31. März 1801 bestimmt, daß dem Todtenbeschauer (Arzt) für Aus-
stellung der Todtenscheine zwei Gulden monatlich bezahlt werden. —

מנ) כהיום א' רחהמ"פ תקסב (19. April 1802) (= עלה במוסכם אצל
כל בני החברה שמהיום והלאה כל מי שירצה לקנות את עצמו לתיך הח"ק
מחויב קודם "אנמעלדונג" לקנות לנ"י גבאים מצות, ומן "האנמעלדונג" שלו
והלאה מחויב באותו שנה לקנות מצות או הנו"ג (= הגבאה וגלילה) והוצאה
והכנסה לכל חדר מבני החברה. ולרא' בעה"ח יום הנ"ל פה רויסטיץ.
הק. ישראל בר"ב העננער.

§ 44. Aufnahme von Kindern in die Chewra. § 45. Die Taxen
für Ankauf von בתולה קרקע (jungfräulicher Boden, ein noch un-
benutzter Begräbnisplatz) den Frauen von Mitgliedern der Chewra
erwarben, werden auf 34 Gulden erhöht. § 46. Taxen für außerhalb
der Ch. k. stehende. § 47 betr. Aufnahme eines Kindes in die Ch. k.
§ 48. Nachtrag zu § 33.

ממ) עלה במוסכם אצל כל בה"ח שמהיום והלאה ישלם כל אחד
מהחוצים לחברא בעד קרקע בתולה הסך הקבוע בתקנה זו אין איני

¹ Vergl. § 20 n 2.

² על צד היחר = auf erlaubte Art.

³ Jeder Cassier konnte für das ganze Kapital haftbar gemacht werden.

⁴ Erweiterung von § 21, vergl. oben § 21 n 3.

לעונגסשיינע¹ או חמשה פעמים אין באנקאצעמטעל², אמנם הנבאים אין רשאין לתת לכל אחד מהחוצים קרקע בחולה כ"א באסיפת ובריצוי מבני הח"ק, יום ה' א' דחהמ"פ תקעא לפ"ק (החמ"פ = Donnerstag, 1. Tag Cholhamoed) (Pesach 571 = 10. April 1811) ישראל בר"ב העגנר.

נון) עלה במוסכם אצל כ"ב שמהיום והלאה ינתן להר"ר משה ליב רופא שכר טרחתו עבור כתיבת הטאטענשיין³ כל שנה עשרים וחמשה והוב' שיין ולסיוע השכירות הלו יתן עבשית גדול ששה פי' וקמן שלשה פי' מלבד מעות קבורה מה ששייך לקופת החברה, כ' דחהמ"פ תקעג לפ"ק (2. Pesach Cholhamoed-Tag 573 = 18. April 1813) הק. ישראל בר"ב העגנר.

נא) הגם שבתקנות סימן לו נתיסדה בתורת ח"ח שלא לתת להרב עבור דרשת ער"ח אדר מידה (מיד') שנה בשנה כ"א אחד ר"ט, אמנם באשר שהתקנה הזאת נתיסדה משנים קדמוניות ואז הי' צרכי כ"א (בני אדם) בזול גדול ובעת בעו"ה נתיקר השער⁴ עד למאוד ולא יוכל לעמוד בזו התקנה, בכך עלה במוסכם אצל כל בה"ח לבטל תקנה הנ"ל והחרם ההוא יהי בטל ומבוטל כחרם הנשבר ומדיום והלאה יותן להרב נ"י עבור דרשת ער"ח אדר מיד' שנה ושנה כל פעם עשרה והוב' והתקנה הזו יחול ג"כ לשנת תקעז דהיינו מדרשת ער"ח אדר תקעז ינתן להרב נ"י והוב'. נעשה א דחהמ"פ תקעז לפ"ק (7. April 1814) (= הק' יצחק שמואל בר"א ויל' גר' (= גבאי ראשון), מענדל בר"ל בר"אס (= כן ר' ליב, כן ר' א' סג"ל), אהרן ברעדר.

§ 52. Taxe für gewählte Begräbnisplätze wird den Zeitverhältnissen entsprechend auf 150 Gulden und 200 Gulden für Ortsfremde erhöht, festgesetzt im Jahre 1816; Ergänzung von § 45.

§ 53. Ergänzung von § 41, Erhöhung der Strafen für Dienstversäumnis auf 8 פנים oder 24 Kr. Wiener Währung, desgl. bei מלאטשי⁵ auf 8 הג' (= הגרים = ungarische Groschen, oder 3 Kreuzer Wiener Währung), wer das 60. Lebensjahr überschritten ist von körperlicher Dienstleistung enthoben. Festgelegt 3. April 1817 und gefertigt von אברהם בלאך A. Bloch, אברהם פלעש, מיכל בר"ל⁶, אשר גירן הושי אברהם פולליצער, יוסף פלעש, יעקב ראונער, וואלף הערשמאן.

§ 54. Erbauung eines צדוק הדין Häusel (die Ceremonienhalle, so genannt, weil dort הצדוק תמים Gott als gerechter Richter gepriesen

¹ Einlösungsscheine, Valutageld.

² Bankozettel, Bankzettel, Papiergeld, minderwertig = $\frac{1}{2}$ der Einlösungsscheine.

³ Vergl. oben § 42.

⁴ Vergl. § 37 n 4.

⁵ Durch die Geldentwertung השער verteuerte sich der Markt und es wurde die Taxe für die Bußpredigt erhöht; vergl. § 37 n 4.

⁶ ברי"ל, daraus entstand der Familienname „Brüll“; s. Flesch, Familie Flesch, S. 24 n 9.

⁷ Richtig Grün Hut, eine aus Prag stammende Familie; Hausschildname = Haus zum „grünen Hut“, daraus wurde der Familienname „Grünhut“, abgekürzt auch „Hut“; vergl. Pinax Austerlitz, Jahr 1771, S. 283b und Hock Kaufmann, die Familien Prag's S. 74.

wird = מצריק הדין oder צדוק הדין (= Haus des Lebens, Euphemie = Friedhof), gefertigt von Abraham Bloch (über Abraham b. Isak B., vergl. Mitteilungen zur jüd. Volkskunde, 20. Jahrg. S. 27, n 2). — § 55 Erhöhung der Begräbnistaxen und der Taxen für Errichtung von Grabsteinen.

Darlehen zur Errichtung eines Spitals:

למדכר מלתא נרשמו פה שמות האנשים מבני הח"ק אשר התרצו א"ע
ללות לח"ק מעות לצורך בנין ההקדש בשנת תקע"ח ותקע"ט לפ"ק (1818 u. 1819).
ר' פייבל פלעש¹ 25 F, ר' יודא ליב פיסקא² 25 F, ר' משה רייך³ 10 F,
ר' וואלף הערשמאן 5 F, ר' מענדל ראונער⁴ 4 F, ר' יוסף פלעש⁵ 10 F,
ר' אברהם בלאך 10 F, ר' אברהם דייטש 7 F, ר' פרץ פלעש⁶ 7 F,
ר' איצק פלעש⁷ 2 F, ר' הן פיסקא 8 F, ר' מיכאל פיסקא 8 F, ר' וואלף
נרינפעלד 5 F, מיכל ג"ש 1 F, איצק שמואל לאמפל 2 F, ר' שלמה רעדליך
10 F, ר' אברהם פוליקי 5 F, ר' חיים ליב בעק⁸ 4 F, ר' אהרן לאשיץ 5 F,
ר' יוזפא ברי"ק⁹ 8 F, ר' יוסף ראוויער¹⁰ 2 F, ר' אביגדור ראוויער 20 F 5,
ר' ליב ברי"ל 3 F, ר' שמחה קופלר¹¹ 4 F, ר' ליב ראוויער 20 F 5,
ר' אהרן ליב וואונער 3 F, ר' אהרן ברינפעלד¹² 5 F, ר' דוד אפנהיים 2 F,
ר' מאיר בייטער 7 F, אברהם שטיין¹³ 5 F, הענך בייטער 5 F, ר' אברהם
פלעש¹⁴ 2 F, ר' בער לאשיץ 2 F, ר' בער רעדליך 2 F, מ"ה דוד
בר"ש 2 F, ר' הרש פיסקא 2 F, ר' יעקב היקל¹⁵ 5 F, פייש
פיראק 2 F, ר' מענדל ראוויער 20 F 3, ר' בער בערנפעלד¹⁶ 3 F, ר' מיכל
ברי"ל 2 F, ס"ה (= סך הכל) 233 F. כהיום א' דחהמ"פ חקפד לפ"ק
ניזשה התחדשות (= 1. Tag Cholhamoed Pesach 584 = 15. April 1824)

¹ Vergl. Flesch, Familie Flesch S. 27.

² Pisko, Ortsname Piskova.

³ Rosner, aus Ortsname Ruzena, Rosenau, durch Ausfall der letzten Silbe entstanden.

⁴ Vergl. Flesch, Familie Flesch S. 41.

⁵ Vergl. Flesch, Familie Flesch S. 42.

⁶ Vergl. Flesch, Familie Flesch S. 42.

⁷ Puliz, Pollitz, aus Ortsname Pullitz entstanden.

⁸ Beck, Bäck, Berufsname.

⁹ בריק Zusammenziehung aus ר' יעקב קאפל, daraus entstanden die Familiennamen Brick, Brück; vergl. Praenumerationsverzeichnis, Schne Apharim, des Z. H. Broda, Prag 1825, Ort Kanitz: יוסף לייבריק = Josef Löb Brück = בן ר' יעקב קאפל.

¹⁰ Rosauer, aus Ruzena, Rosenau durch Ausfall der zweiten Silbe entstanden.

¹¹ Kufler, Berufsname, Käufer = Unterhändler, Kleinhandl.

¹² Braunfeld = Braunsfelde, O-N.

¹³ Stein, O-N.

¹⁴ Vergl. Flesch, Familie Flesch S. 39.

¹⁵ Hickl, Hikel, aus einer Zusammenziehung = היקל oder הקטן ליב entstanden.

¹⁶ Bernfeld = Bernfels, O-N.

ונתמנו לאלופים נבאים האלוף הר"ר מענדל בר"ל ברא"ם¹⁷, הק, הר"ר פרץ פלעש, והאלוף הר"ר יוחנן נ"ש (= נבאי שלישי) ותיכף אחר התחדשות נמסר לאלופים נבאים חדשים מן אנ"י (= אלופים נבאים ישנים) האלוף הר"ר וואלף הערשמאן, הר"ר מיכל בר"ל, והאלוף הר"ר שלמה רעדליך שתי קטרות של כסף וגם פנקס החברה. מענדל ראזויער, פרץ פלעש.

Die Passivbildung des Grundstammes im Semitischen.

Von Dr. Ephraim Porath in Czernowitz.

A.

Zur Eigenart des Semitischen gehört nicht allein die reiche Entfaltung der Verbalformen, durch welche die verschiedenen Modifikationen in einem Worte zum Ausdruck gebracht werden, sondern auch die Entwicklung des Verbums als solchem. Es fällt bisweilen schwer, sich dies Verbum nach den Kategorien des indogermanischen Verbums zu denken. Wenn man die sogenannten Zustands- oder neutrischen Verba wie *נִדְלָתִי ich bin, war groß, קָטַנְתִּי ich bin, war klein* u. a. betrachtet, wird man sich dieses Unterschiedes besonders bewußt. Diese Beobachtung nun gewährt uns gleichsam einen Einblick in die Entstehungsweise der sprachlichen Gebilde überhaupt „in denen ursprünglich nominale und verbale Bedeutung noch ungeschieden nebeneinander lagen“¹. Bildet doch eines der ersten Worte, welches das Kind hervorbringt, Verbum und Nomen zugleich: „essen“ d. h. etwas zum Essen, „spielen“ — ein Spiel betreiben. Wenn nicht überhaupt, so muß man mindestens bei der Betrachtung des semitischen Sprachbaues diese ursprüngliche Doppelnatur erkennen. Demnach kommt die Frage nach der Priorität des Verbums oder des

¹⁷ בָּרָאָם = בָּרָאָם פֶּלֶס, diese Levitenfamilie trug den Namen Rosauer. Der Familienname „Brass“ ist Raußnitz Herkunft und findet sich im Steuerbuche N. R. von 1807, Fol. 73 und ist auch aus einer Abbreviatur entstanden. Im Steuerbuche heißt es: יוחנן בֶּרֶם = יוחנן בֶּרֶם auf der zweiten Hälfte der Seite heißt es deutsch: „Joachim Brass“. Mit Buchstaben בֶּר oder בֶּר beginnende Familiennamen sind sehr häufig aus Zusammenziehungen entstanden. So finde ich im Steuerbuche N. R. von 1807 S. 67: אברהם בַּחַל = אברהם בֶּן חיים לוי, deutsch „Abraham Bachal“; „Bar-dach“ = ברדיח = ברדיח; בֶּרֶם = בֶּרֶם; Barschak = בֶּרֶם = בֶּרֶם; „Bum“, (in Raußnitz schon 1720, s. Synagogensitzprotokoll S. 28 ff.) = בֶּרֶם וואלף מאיר es werden dort בֶּרֶם בֶּרֶם בֶּרֶם und אהרן בֶּרֶם בֶּרֶם, daraus entstand der Familienname „Bum“ (בֶּרֶם לוי, בֶּרֶם וואלף מאיר = בליכום); auf Seite 119 des Steuerbuches findet sich folgender Eintrag: אהרן בֶּרֶם = אהרן בֶּרֶם, deutsch „Aron Barbar“, aus der Zusammenziehung בֶּרֶם wurde Barbar, oder Barber, dahingegen ist Barby Ortsname.

¹ Brockelmann, Grundriß I § 114.